

Uppdrag att inrätta en samverkansstruktur för ett sammanhållet arbete med barn och unga som riskerar att begå eller begår grova brott

Delredovisning

brå

Kriminalvården

Länsstyrelserna

Polisen

Skolverket

Socialstyrelsen

Statens
institutions
styrelse SiS

ÅKLAGARMYNDIGHETEN

Innehåll

Innehåll	2
Förord	3
Bakgrund	4
1 Uppdraget	5
2 Etablering av samverkansstrukturen	7
2.1 Nationell nivå.....	8
2.1.1 Nationellt Bob-råd	8
2.1.2 Nationella arbetsgrupper.....	8
2.1.2.1 Civilsamhälle/näringsliv/akademi	9
2.1.2.2 Häktade barn.....	9
2.1.2.3 Juridik.....	9
2.1.2.4 Kunskapsstöd.....	9
2.1.2.5 Kommunikation/information	10
2.1.2.6 Lägesbild/målgrupp	10
2.2 Regional nivå	10
2.2.1 Regionala Bob-råd.....	11
2.3 Lokal nivå	11
2.3.1 Lokala Bob-råd	11
3 Effekter och resultat	13
3.1 Utveckling av samverkan, metoder och insatser.....	13
3.2 Gemensam lägesbild och kunskapsspridning	14
3.3 Nya arbetssätt.....	14
4 Hinder för en effektiv samverkan	16
5 Bedömning av resursåtgång och kostnader för samverkansstrukturen	19

Förord

Allt fler barn och unga rekryteras till kriminella nätverk och blir såväl offer som gärningsmän. Av Brottsförebyggande rådets (Brå) rapport Barn och unga i kriminella nätverk¹ framgår att det framförallt är unga i övre tonåren som rekryterar och involverar yngre barn i kriminella nätverk. Rekryteringen av barn och unga är en del av de kriminella nätverkens upplägg i exempelvis distributionskedjor för narkotika, våld samt vapenhantering med mera, och motiveras av att de unga kriminella kan tjäna mer pengar genom att rekrytera yngre ”springpojkar”. De äldre kriminella kan även skydda sig själva från exponering och straff genom att använda sig av barn och unga. En del barn och unga går frivilligt med i de kriminella nätverken medan andra utsätts för hot och våld eller sätts i skuld till nätverken. Det är därför av yttersta vikt att myndigheter och övriga aktörer arbetar tillsammans för att förebygga och bekämpa att barn och unga rekryteras till kriminella nätverk.

Maj 2024

Mattias Larsson
Generaldirektör
Brottsförebyggande rådet

Martin Holmgren
Generaldirektör
Kriminalvården

Anders Thornberg
Landshövding
Länsstyrelsen
Hallands län

Petra Lundh
Rikspolischef
Polismyndigheten

Joakim Malmström
Generaldirektör
Statens skolverk

Olivia Wigzell
Generaldirektör
Socialstyrelsen

Elisabet Åbjörnsson Hollmark
Generaldirektör
Statens institutionsstyrelse

Katarina Johansson Welin
Riksåklagare
Åklagarmyndigheten

¹ Barn och unga i kriminella nätverk. En studie av inträde, brott, villkor och utträde, Brå 2023:13

Bakgrund

Med anledning av den negativa utvecklingen anförde regeringen att det fanns behov av att öka kommuners och andra aktörers kunskap om barn och unga som riskerar att begå eller begår grova brott, samt vilka åtgärder som är mest effektiva för att förebygga att barn och unga dras in i allvarlig brottslighet. Polismyndigheten, Socialstyrelsen och Statens institutionsstyrelse (SiS) gavs därmed i uppdrag av regeringen att lämna förslag om en struktur för systematisk och långsiktig samverkan mellan myndigheter och aktörer på nationell, regional och lokal nivå (Ju2023/00972). Syftet med uppdraget var dels att förhindra att barn och unga socialiseras och rekryteras in i miljöer kopplade till organiserad brottslighet och gängkriminalitet, dels att säkerställa att effektiva och ändamålsenliga åtgärder vidtas när barn och unga är inblandade i grov kriminalitet.

Myndigheterna lämnade sitt förslag om en ny samverkansstruktur den 29 september 2023.² Samverkansstrukturen fick namnet Barn och unga i organiserad brottslighet med förkortningen Bob. Den 9 november 2023 fattade regeringen beslut om uppdrag att inrätta en samverkansstruktur för ett samhällets arbete med barn och unga riskerar att begå eller begår grova brott³.

² Bob – Barn och unga i organiserad brottslighet, Redovisning av Polismyndighetens, Socialstyrelsens och Statens institutionsstyrelses uppdrag att föreslå en samverkansstruktur för arbete med barn och unga i och i närheten av miljöer kopplade till organiserad brottslighet (Ju2023/00972).

³ Regeringsbeslut, Ju2023/02529

1 Uppdraget

”Regeringen ger Polismyndigheten, Brottsförebyggande rådet, Kriminalvården, länsstyrelserna, Socialstyrelsen, Statens institutionsstyrelse, Statens skolverk och Åklagarmyndigheten i uppdrag att inrätta en samverkansstruktur, för ett sammanhållet arbete med barn och unga som riskerar att begå eller begår grova brott, i miljöer kopplade till organiserad brottslighet.”⁴

Samverkansstrukturen ska inrättas på nationell, regional och lokal nivå i syfte att förstärka och effektivisera arbetet med att motverka att barn och unga hamnar i grov kriminalitet. I det nationella rådet ska Polismyndigheten, Brå, Kriminalvården, länsstyrelserna, Socialstyrelsen, SiS, Skolverket och Åklagarmyndigheten ingå. Det nationella rådet ska ledas av Polismyndigheten. Länsstyrelserna ska representeras i rådet av en länsstyrelse. Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) ska adjungeras till det nationella Bob-rådet (NBR) när de är berörda. Även andra aktörer kan adjungeras till NBR när det bedöms lämpligt.

De regionala råden ska följa polisregionernas indelning under ledning och samordning av länsstyrelserna som utser en samordnande länsstyrelse per polisregion.

De lokala råden ska inrättas efter en behovsbedömning av NBR i samverkan med SKR och kommunerna. Fokus på denna nivå ska vara på operativt arbete och konkreta insatser.

Enligt regeringsuppdraget är syftet med Bob-strukturen att:

- Förstärka och effektivisera arbetet med att motverka att barn och unga hamnar i grov kriminalitet.
- Säkerställa effektiva och ändamålsenliga åtgärder för de som är inblandade i grov kriminalitet.
- Identifiera framgångsfaktorer och metoder samt sprida kunskap om dessa.
- Identifiera nya arbetssätt med målgruppen.
- Utgå från individens eller målgruppens behov.
- Länka samman arbetet med målgruppen genom samverkansråd på nationell, regional och lokal nivå.

Detta är en delredovisning av regeringsuppdraget som regeringen uppdragit Polismyndigheten att hålla samman och lämna in senast den 31 maj 2024

⁴ Regeringsbeslut, Ju2023/02529

med en slutredovisning senast den 6 december 2024. I delredovisningen besvaras regeringens frågeställningar:

1. Rörande hur etableringen har genomförts,
2. vilka resultat och effekter som inrättandet av och arbetet inom samverkansstrukturen har bidragit till,
3. hinder för en effektiv samverkan inom de olika nivåerna samt
4. en övergripande bedömning av resursåtgång och kostnader förknippat med arbetet i samverkansstrukturen.

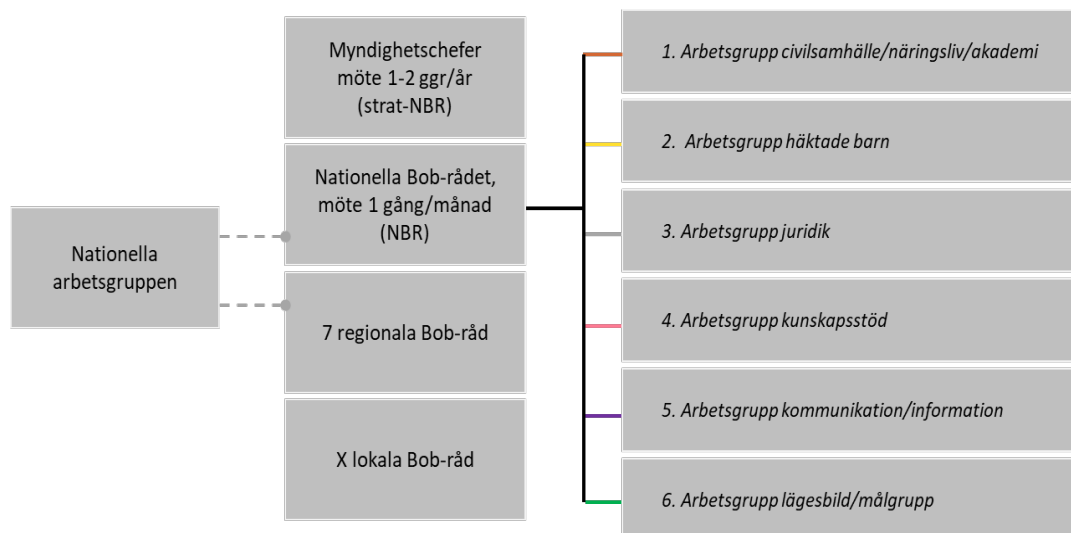
2 Etablering av samverkansstrukturen

I detta avsnitt redogörs för hur etableringen av samverkansstrukturen hittills har framskridit samt hur den i nuläget organiseras, inriktas och leds på nationell och regional nivå.

Regionala Bob-råd följer polisregionernas indelning i enlighet med regeringsuppdraget och är under ledning och samordning av länsstyrelserna i nära samverkan med polisregionerna. I de regionala Bob-råden finns även representation från andra myndigheter och aktörer så som hälso- och sjukvården. Med benämningen region åsyftas fortsättningsvis det myndighetsgemensamma arbetet i de regionala Bob-råden.

Organisering på lokal nivå pågår och det är oklart hur många lokala Bob-råd som kommer att etableras. Det har tidigare föreslagits⁵ att de lokala Bob-råden ska följa lokalpolisområdesindelningen. Etableringen ska ske stegvis i de mest prioriterade områdena och där det är särskilt angeläget.⁶ Under avsnitt 3.3 beskrivs den lokala nivåns etablering närmare.

Nedan illustreras Bob-strukturen på nationell, regional och preliminär etablering på lokal nivå:

Figur 1: Bob-strukturen

⁵ Bob – barn och unga i organiserad brottslighet, Redovisning av Polismyndighetens, Socialstyrelsens och Statens institutionsstyrelsens uppdrag att föreslå en samverkansstruktur för arbete med barn och unga och i närheten av miljöer kopplade till organiserad brottslighet (Ju2023/00972)

⁶ Regeringsbeslut, Ju2023/02529

2.1 Nationell nivå

Polismyndigheten, Brå, Kriminalvården, länsstyrelserna genom Länsstyrelsen Västra Götalands län, Socialstyrelsen, Skolverket, SiS och Åklagarmyndigheten har formerat sig nationellt för uppdraget såväl internt på respektive myndighet som myndighetsgemensamt.

2.1.1 Nationellt Bob-råd

Det första myndighetsgemensamma mötet i Bob leddes av Rikspolischefen och genomfördes den 14 december 2023 då det så kallade strategiska Nationella Bob-rådet (strat-NBR) konstituerades. Samtliga myndigheter på nationell nivå i Bob-uppdraget fanns representerade på mötet genom myndighetschef eller utsedd ersättare. SKR var inbjudna men hade inte möjlighet att delta. På mötet fastställdes bland annat att strat-NBR ska sammanträda två gånger under 2024 samt att ett nationellt Bob-råd (NBR) bestående av myndigheternas operativa chefer samt representanter från SKR ska etableras med chefen för Nationella operativa avdelningen (Noa) som ordförande.

NBR planerar att sammanträda månadsvis under 2024 och ansvarar för samverkanstrukturens etablering på nationell, regional och lokal nivå samt att hålla samman redovisningen av arbetet. Den nationella nivån ska vidare stödja den regionala och lokala nivån genom att underlätta utvecklingen av arbetet med målgruppen, samordna uppdraget och omhänderta övergripande frågor.

2.1.2 Nationella arbetsgrupper

Till stöd för NBR har en övergripande arbetsgrupp med minst en representant från varje myndighet på nationell nivå bildats. Den nationella arbetsgruppen har till uppdrag att bland annat bereda underlag till NBR:s möten samt omhänderta och samordna de beslut som fattas av NBR. Vidare inventerar och omhändertar den nationella arbetsgruppen uppkomna behov av utveckling av samverkan. På uppdrag av NBR följer arbetsgruppen även upp etableringen av de regionala och lokala Bob-råden genom återkommande möten och dialoger med regionala samordningsfunktioner på länsstyrelserna och Polismyndigheten för att utveckla och vid behov anpassa genomförandet.

Som samordnande myndighet har Polismyndigheten inrättat ett Bob-sekretariat vid Noa för att omhänderta uppdraget. NBR har även inrättat sex myndighetsgemensamma arbetsgrupper för vilka NBR inriktar arbetet. Syftet med arbetsgrupperna är att omhänderta sakfrågor som kräver olika angreppssätt och behov av kompetens. Vid behov kommer ytterligare arbetsgrupper att inrättas. Samtliga arbetsgrupper befinner sig i en formerande fas där

myndighetsrepresentationen ser olika ut och kan komma att ändras under arbetets gång. Nedan beskrivs arbetsgrupperna och deras övergripande uppdrag.

2.1.2.1 Civilsamhälle/näringsliv/akademi

I regeringsuppdraget är det beskrivet att utöver relevanta myndigheter bör representation från civilsamhälle och näringsliv ingå i samverkan. NBR beslutade därför i februari 2024 att inrätta en myndighetsgemensam arbetsgrupp för att inkludera civilsamhälle, näringsliv och akademi i arbetet. Polismyndigheten är sammankallande för arbetsgruppen. Arbetsgruppens uppdrag omfattar att utforska och utveckla myndigheternas samverkan med civilsamhälle, näringsliv och akademi på samtliga tre nivåer. För att utveckla samverkan har arbetsgruppen hittills haft dialoger med Skandia/Idéer för livet, Konkret IT och Kungliga Tekniska Högskolan.

2.1.2.2 Häktade barn

Kriminalvården är sammankallande för den myndighetsövergripande arbetsgruppen kring målgruppen häktade barn. Arbetsgruppen har av NBR fått i uppdrag att ta fram en processbeskrivning som beskriver det lokala Bob-rådets roll och funktion om ett barn häktas och som kan misstänkas befinna sig i miljöer kopplade till organiserad brottslighet. Syftet med arbetet är att de berörda aktörerna snabbt ska kunna vidta synkroniserade åtgärder som stödjer såväl det häktade barnet som det lokala brottsbekämpande och brottsförebyggande arbetet. Samtliga myndigheter och SKR är inbjudna till arbetsmötet under 2024.

2.1.2.3 Juridik

NBR har även beslutat att inrätta arbetsgruppen juridik som sammankallas av Socialstyrelsen. Arbetsgruppen består av jurister från nära på samtliga myndigheter i NBR och deltagarna bidrar med juridisk kunskap utifrån sina expertområden. SKR är också inbjudna att medverka i arbetsgruppen. Gruppen ska kunna bidra med juridisk kunskap till NBR och andra arbetsgrupper under NBR.

2.1.2.4 Kunskapsstöd

Arbetsgruppen sammankallas av Brå och har som mål att bidra till en ökad spridning och ett ökat användande av kunskapsbaserade metoder och arbetsätt inom ramen för Bob-arbetet samt att bevaka kunskapsutvecklingen både

nationellt och internationellt för att på så sätt kunna identifiera nya arbetssätt. Arbetsgruppen kommer utgå från redan befintliga samverkansstrukturer med tillägget att även representanter från länsstyrelserna, Kriminalvården och SiS bjuds in till att medverka. Gruppen planerar för kompetensutveckling, konferenser, nätverksträffar med mera.

2.1.2.5 Kommunikation

SiS har av NBR fått i uppdrag att samordna kommunikationsfrågorna i en arbetsgrupp som bland annat ska ta fram ett myndighetsgemensamt informationsmaterial samt en kommunikationsplan för Bob. Arbetsgruppen representeras av kommunikatörer eller sakkunniga från samtliga myndigheter. Det har av NBR bedömts vara viktigt att ha en myndighetsgemensam kommunikation om uppdraget med ett övergripande budskap både externt och internt. Vidare behöver respektive myndighet en mer skraddarsydd informationsinsats utifrån sin egen specifika verksamhet. SiS kommunikatör, med samordnande uppdrag i arbetsgruppen medverkar från och med maj 2024 vid NBR:s möten.

2.1.2.6 Lägesbild/målgrupp

En arbetsgrupp har formerats för att ta fram en lägesbild avseende målgruppen barn och unga som riskerar att begå eller begår grova brott i miljöer kopplade till organiserad brottslighet. Arbetet har initierats utifrån beslut i NBR och sammankallas av Polismyndigheten. Merparten av myndigheterna deltar i arbetet. Lägesbilden ska innehålla en myndighetsgemensam bedömning av omfattningen på målgruppen och utreda möjligheter och eventuella hinder avseende detta. Lägesbilsarbetet tar därtill sikte på att utreda hur målgruppen kan identifieras och följas upp. I arbetet ingår att ta fram relevanta definitioner för att skapa samsyn och enhetlighet.

2.2 Regional nivå

Ett nationellt möte med myndighetsrepresentanter från nationell och regional nivå i Bob-uppdraget genomfördes den 30 januari 2024, vilket var startpunkten för etableringen av de regionala Bob-råden. Länsstyrelserna håller samverkansmöten varannan vecka för att samordna arbetet och erbjuda erfarenhetsutbyte mellan de regionala Bob-råden. Övriga myndigheter bjuds in vid behov för att diskutera myndigheternas praktiska samverkan kring etableringen på regional och lokal nivå. Bob-sekretariatet vid Noa deltar regelbundet på mötena. Länsstyrelserna samordnar arbetet på regional nivå i nära samverkan med och utifrån polisregionerna.

2.2.1 Regionala Bob-råd

Arbetet med att etablera regionala Bob-råd har påbörjats i samtliga sju regioner men som har hunnit olika långt, vilket är förväntat och går i linje med instruktionerna i regeringsuppdraget. Samtliga regionala Bob-råd bedöms vara konstituerade innan sommaren 2024. I de flesta Bob-råd kommer landshövdingar alternativt länsråd och polisregionchefer alternativt biträdande polisregionchefer att ingå på strategisk nivå. Ett antal Bob-råd har infört myndighetsgemensamma regionala arbetsgrupper, likt den nationella arbetsgruppen, till stöd för det regionala Bob-rådet. Samtliga sju Bob-råd har byggt upp eller har för avsikt att bygga upp en samverkan med hälso- och sjukvårdsregioner. Dialog sker för närvarande om, och i så fall hur, Kriminalvårdens och SiS medverkan i de regionala Bob-råden ska se ut.

Flera Bob-råd genomför egna regionala inventeringar om exempelvis hur olika samverkansstrukturer kring barn och unga tillämpas i nuläget. Inventeringen inkluderar samtliga av regionernas lokalpolisområden och kommuner. Syftet är att undersöka hur den regionala och lokala Bob-strukturen kan förstärka och utveckla redan fungerande strukturer på lokal nivå.

Regionala Bob-råd har identifierat utvecklingsområden för att stödja den lokala nivån i arbetet med barn och unga. Flera Bob-råd upplever att det behövs kompetenshöjande insatser på ett antal områden för att kunna utveckla samverkan ytterligare. Bob-råden ser vidare ett behov av kunskapsutbyte mellan regionerna för att på så sätt dra nytta av varandras kunskap och möjligheter att agera för målgruppen.

2.3 Lokal nivå

NBR har överlåtit behovsbedömningar och genomförande gällande etablering av de lokala Bob-råden till de regionala Bob-råden. Etableringen av lokala Bob-råd har påbörjats i några regioner men är inte fullt slutförd i någon region ännu. Arbetet med att bilda lokala Bob-råd har påbörjats av de regionala Bob-råden där behov av samverkansstruktur har varit mest angelägen.

2.3.1 Lokala Bob-råd

I de regionala Bob-råden arbetar respektive samordnande länsstyrelse och Polismyndigheten gemensamt fram ett förslag på organisation för lokala Bob-råd. Några regionala Bob-råd har haft eller planerar för ett första lokalt Bob-råd innan sommaren 2024. Polisregionerna stödjer lokalpolisområdena i inrättandet av de första lokala Bob-råden med bland annat stöddokument, mallar och närvaro vid första mötet. Samtliga regionala Bob-råd har genomfört eller planerar för konferenser och/eller workshops med kommunerna i

regionen, hälso- och sjukvårdsregionerna, Kriminalvården, SiS med flera för att inventera behov, diskutera arbetet framåt samt att identifiera målgruppen. Regionala Bob-råd arbetar även aktivt med att skapa enklare kontaktvägar gällande bland annat strukturella frågor mellan regional och lokal nivå, till exempel genom funktionsbrevlådor dit lokala aktörer kan vända sig med frågor. Syftet och målet med de första lokala Bob-råden är att gemensamt orientera sig i uppdraget samt att sätta en riktning för det lokala arbetet framåt.

3 Effekter och resultat

I detta avsnitt redogörs för vilka effekter och resultat Bob-strukturen hittills har gett och förväntas leda till. De fulla effekterna och resultaten kommer kunna beskrivas först när Bob-strukturen har etablerats på samtliga tre nivåer och bedrivits under en tid.

3.1 Utveckling av samverkan, metoder och insatser

Bob-strukturen har på nationell nivå en representation av myndighetschefer vilket ger ett viktigt signalvärde rörande uppdragets angelägenhetsgrad. Genom att uppdraget omhändertas på nationell, regional och lokal nivå blir det tydligare att samhället gemensamt bär ansvaret för att barn och unga inte är eller hamnar i grov kriminalitet. En systematisk och sammanhållen samverkan med kontinuerlig dialog och operativt arbete förväntas skapa en bättre förståelse för myndigheters och samverkansaktörers uppdrag och även ge bättre förutsättningar och möjligheter i arbetet med målgruppen.

Regionala Bob-råd förväntas ha god kännedom om lokala behov och förutsättningar, befintliga samverkansstrukturer i regionen och övergripande problembild. Genom den regionala nivån kommer de lokala Bob-råden att kunna få stöd med utbildning- och kompetensutveckling, utveckling av strukturer för samverkan, effektivare informationsflöden, snabbare kontaktvägar samt spridning av goda exempel och forskning. Hinder för den lokala samverkan, stöd i val av metoder och insatser och behov av stöd/utbildning med mera kommer kunna lyftas till regional nivå som i sin tur kommer kunna framföra dessa till nationell nivå. Den regionala nivån blir då länken mellan den lokala och nationella nivån i samverkansstrukturen och kan på så sätt skapa nätverk på samtliga nivåer för att effektivisera samverkan.

Lokal nivå förväntas genom Bob-strukturen kunna identifiera konkreta och effektiva åtgärder och insatser för att motverka att barn riskerar att begå, eller begår, grova brott. På lokal nivå förväntas Bob-strukturen skapa bättre förutsättningar för snabbare kontaktvägar för informationsdelning mellan myndigheter och aktörer, identifiering av individer i risk samt en operativ samverkan kring individers behov av insatser och åtgärder. Det är framförallt i de lokala Bob-råden som det operativa arbetet på individ- och gruppnivå kommer att genomföras. Lokala Bob-råd ska förstärka och komplettera befintlig samverkan som exempelvis Sociala insatsgrupper (SIG) och Skola, socialtjänst, polis och fritid (SSPF) men det finns även behov av att fortsatt utveckla samverkan kring målgruppen i alla delar. Genom strukturen förväntas en systematisk samverkan kunna möjliggöra att samhället bättre kan agera och ha en handlingsberedskap för att förhindra att barn och unga hamnar i grov

kriminalitet eller återfaller i brott. På så sätt kan samverkansstrukturen bidra till att förstärka och effektivisera arbetet med målgruppen. Samverkan mellan polisen och socialtjänsten prioriteras högt i kommunerna och Bob kan stödja polisen och socialtjänsten att närma sig varandra ännu mer. Den fulla effekten på lokal nivå kommer dock kunna redovisas först när de lokala Bob-råden är etablerade och har arbetat med målgruppen under en tid.

3.2 Gemensam lägesbild och kunskapspridning

En samsyn om problembilden och gemensamma lägesbilder på samtliga tre nivåer förutsätts kunna underlätta arbetet att identifiera vilka barn och unga som främst är i behov av åtgärder och insatser. Strukturen förväntas vidare kunna generera gemensamma mål och uppföljningar, vilket tros komma leda till tydligare och mer strukturerat arbete med barn och unga som riskerar att begå, eller begår, grova brott.

Att tillgängliggöra och kvalitetssäkra metoder över tid ökar möjligheterna för aktörer och myndigheter på lokal nivå att använda de metoder och insatser som rekommenderas för barn och unga som riskerar att begå eller begår brott. Flera regionala Bob-råd har genomfört en inventering av metoder och insatser som används vilken visar att tillämpningen av de rekommenderade metoderna är ojämn och otillräcklig på flera olika håll i regionerna. Myndigheterna i samverkansstrukturen och de regionala Bob-råden bedöms därför ha ett viktigt stödande uppdrag för de lokala Bob-råden.

3.3 Nya arbetssätt

Regeringen anger i uppdraget att det även behövs nya arbetssätt för att förhindra att barn och unga hamnar i grov kriminalitet. Ett exempel på nytt arbetssätt är det så kallade Regionalt Operativt Center (ROC) i Stockholms län. Med anledning av den eskalerade våldsutvecklingen i Stockholms län skapades ROC i oktober 2023 på initiativ av Länsstyrelsen i Stockholms län och polisregion Stockholm. Samverkan inom ramen för ROC bedrivs mellan representanter för Stockholms läns 26 kommuner, hälso- och sjukvårdsregionen i Stockholm, Polismyndigheten, Kriminalvården, Länsstyrelsen i Stockholms län och SiS. Det nya arbetssättet innebär bland annat att arbeta med effektiv individhantering exempelvis genom att socialtjänsten kan ta emot anmälningar från Polismyndigheten utanför kontorstid. Den mottagande socialtjänsten säkerställer att informationen är tillräcklig för att kunna agera på samt förmedlar informationen till den ansvariga socialtjänsten. Bob-strukturen kan i detta arbete användas som en plattform för implementering med

möjlighet att testa nya metoder och arbetssätt för att snabbt kunna sprida goda exempel.

Ett annat exempel på ett utvecklingsarbete är barn- och ungdomspsykiatriens deltagande i SIG. I Stockholm pågår under 2024 en verksamhet som är specialiserad som enhet för allvarligt normbrytande beteende (ANB) och har mobila team. Syftet med projektet är bland annat att prioritera vårdinsatser som har högst potential att minska kriminalitet, hitta effektiva samverkansformer och arbetsmetoder mellan flera olika samhällsinstanser samt öka kunskap om patientgruppens vårdbehov och resultat av vårdinsatser. Lärdomar från projektet kommer kunna dras och så småningom spridas inom Bob-strukturen.

Ytterligare ett exempel är den metodpromemoria som Skåne tillsammans mot narkotika (STMN)⁷ har tagit fram gällande anmälan till socialtjänsten som klargör på vilket sätt polisen kan anmäla missbruk och kriminalitet till socialtjänsten. Promemorian beskriver även socialtjänstens möjligheter att informera polisen. Arbetet förväntas leda till att den lokala polisen får en bättre kunskap och förståelse för socialtjänstens och skolans uppdrag och vice versa. Sammantaget kan ett effektivare brottsförebyggande och brottsbekämpande arbete skapas på regional och lokal nivå som via Bob-strukturen kan spridas till andra delar av landet.

Arbetsgruppen Kunskapsstöd kommer vidare att arbeta för att nå ut med kunskap om metoder och arbetssätt via den struktur som tidigare fanns, och finns, för kunskapsöverföring och stöd till arbetet i SIG och SSPF. Viktiga utgångspunkter för utveckling av nya arbetssätt och metoder är två rapporter på området från Brå⁸ och Statens beredning för medicinsk och social utvärdering (SBU)⁹.

⁷ En samverkan mellan Länsstyrelsen Skåne, Polisregion Syd, Kriminalvården, Tullverket, Handelskammaren, Region Skåne och Skånes kommuner.

⁸ Barn och unga i kriminella nätverk. En studie av inträde, brott, villkor och utträde, Brå 2023:13.

⁹ Psykosociala insatser för att förebygga och minska gängkriminalitet bland barn och unga vuxna, SBU publikationsnummer 369

4 Hinder för en effektiv samverkan

I detta avsnitt redogörs för de identifierade hindren för etableringen av Bob-strukturen samt för en effektiv samverkan inom och mellan de tre nivåerna.

4.1 Organisatoriska hinder

En utmaning i arbetet med att etablera Bob-strukturen handlar om att de aktuella myndigheterna är organiserade på olika sätt. Exempelvis finns fördelar med att SiS och Kriminalvården inkluderas i den regionala Bob-strukturen eftersom myndigheternas roll i de regionala och lokala råden är viktig i till exempel samverkan kring planering för individer under verkställighet eller placering. SiS gör bedömningen att både planering och samverkan kring placerade ungdomar kommer att utgå från samarbetet med placerande socialtjänst. Genom det samarbetet kan SiS, vid behov, delta i forum med olika aktörer. Eftersom regionindelningar i vissa fall saknas hos, eller skiljer sig åt, mellan samverkande myndigheter i Bob kan det innebära svårigheter att hitta lämpliga representanter för samverkan på den lokala och regionala nivån.

Det finns också utmaningar gällande skolornas delaktighet i de lokala Bob-råden. Enligt Skolverkets uppgifter finns det cirka 2 800 olika skolhuvudmän i Sverige. Det är därmed inte möjligt att samtliga skolor representeras på den lokala nivån. Skolverket har en viktig roll utifrån informationsspridning kring Bob-strukturen så att information kommer alla huvudmän till del. På den lokala nivån kan skolväsendet representeras av kommunens utbildningskontor/förvaltning som i sin tur samverkar med rektorer i kommunen för såväl kommunala som fristående enheter. En sådan organisation kräver tid- och resurser vilket gör att förutsättningarna för bemanningen skiljer sig åt.

Det finns vidare en utmaning i att involvera hälso- och sjukvården i det regionala och lokala arbetet, vilken bland annat handlar om att hitta relevanta funktioner att ingå i de lokala råden. Kommunernas socialtjänster och polisens brottsförebyggande samordnare har idag på många håll en löpande samverkan men upplever svårigheter med att identifiera en motsvarande funktion inom hälso- och sjukvården. Hälso- och sjukvården har, till skillnad från kommunerna, inte något uttalat brottsförebyggande uppdrag, vilket kan innebära en utmaning i hur och var de ska placera uppdraget inom sin organisation.

Att kommuner och regioner saknar ett riktat uppdrag i Bob kan innebära en otydlighet kring deras deltagande generellt men också i frågan om vilken funktion som ska engageras i arbetet. Många kommuner har tillsammans med polisen och andra aktörer redan väl uppbyggda och geografiskt spridda samverkansstrukturer runt barn och unga som riskerar att begå eller begå grova

brott, exempelvis SIG och SSPF. Sedan 2018 har insatser gjorts för att stärka den typen av samverkan från ett antal myndigheter som ingår i Bob. Målsättningen är att arbetet inom redan etablerade och fungerande samarbetsformer fortsätter utan att den processen stannar av och att samtidigt hitta lösningar för hur Bob-strukturen kan komplettera och förstärka dessa. Detta omhändertas av de regionala Bob-råden och i arbetsgruppen Kunskapsstöd genom de pågående inventeringarna av samverkansstrukturer, insatser och åtgärder som används på lokal nivå.

4.2 Juridiska hinder

Det upplevs av några myndigheter finnas utmaningar med sekretesslagstiftningen för att Bob-strukturen ska få önskad effekt. Exempelvis har Kriminalvården sekretessmässiga begränsningar eftersom myndigheten inte har ett brottsförebyggande eller brottsbekämpande uppdrag utan ett återfallsförebyggande uppdrag. En ytterligare utmaning som påverkar exempelvis SiS förutsättningarna att fullt ut medverka i samverkansstrukturen är gällande data-skyddsreglering. SiS saknar ett brottsförebyggande uppdrag, vilket innebär att myndighetens förutsättningar att samla in och överföra personuppgifter i brottsförebyggande syfte är begränsade. I redovisningen av tidigare regeringsuppdraget att föreslå en samverkansstruktur för arbete med barn och unga i och i närheten av miljöer kopplade till organiserad brottslighet¹⁰ hänvisar myndigheterna till tidigare rapport från Brå där det konstateras att sekretessbrytande bestämmelser inte utnyttjas i den utsträckning som är möjligt. Det handlar om att sekretesslagstiftningen upplevs som komplicerad och svårtolkad och att en del handläggare upplever osäkerhet att göra fel.¹¹ Dessa frågor förväntas vid behov kunna undersökas närmare av arbetsgruppen Juridik.

4.3 Övriga hinder

Det finns ett behov av att skapa och utveckla en samsyn kring målgruppen, det vill säga vilka barn och unga som ska ingå i arbetet inom Bob-strukturen. Detta har betydelse för myndighetsnärvaron i de lokala Bob-råden där exempelvis Kriminalvårdens medverkan förutsätter att individen är häktad eller verkställer en påföljd. Arbetsgruppen Lägesbild/målgrupp kommer att arbeta

¹⁰ Bob – barn och unga i organiserad brottslighet. Redovisning av Polismyndighetens, Socialstyrelsens och Statens institutionsstyrelsens uppdrag att föreslå en samverkansstruktur för arbete med barn och unga i och i närheten av miljöer kopplade till organiserade brottslighet (Ju2023/00972).

¹¹ Brå Rapport 2021:2, Informationsdelning mellan socialtjänst och polis i brottsförebyggande arbete med barn och unga.

vidare med dessa delar under 2024. Det handlar bland annat om att ta fram gemensamma definitioner för enhetliga bedömningar kring målgruppen och långsiktigt följa utvecklingen av problembilden.

Några regionala Bob-råd har framfört att det på lokal nivå finns behov av kompetensutveckling om målgruppen barn och unga som riskerar att begå eller begår grova brott. Detta bedöms inte ha en inverkan på arbetet med att etablera samverkansstrukturer, men inom ramen för det operativa arbetet på lokal nivå kan behov av kompetensutvecklingsinsatser komma att bli aktuella.

En viktig del i arbetet med att etablera samverkansstrukturer för barn och unga som riskerar att begå eller begår grova brott handlar om att säkerställa att kunskap och information inte stannar hos de personer som arbetar på olika organisatoriska nivåer. Myndigheterna och andra delaktiga aktörer behöver därför arbeta med såväl extern som intern kommunikation för att informera och skapa engagemang hos fler än de som arbetar inom Bob-strukturerna. Arbetsgrupp Kommunikation med representanter från respektive myndighet kommer att arbeta vidare med detta.

5 Bedömning av resursåtgång och kostnader för samverkansstrukturen

I detta avsnitt redovisas en övergripande och grov uppskattning av resursåtgång och kostnader per myndighet inom Bob-strukturen på nationell och regional nivå.

Bedömningen i samband med denna delredovisning bygger på myndigheternas egna antaganden och uppskattningar. De flesta myndigheterna har framhävt svårigheten att i detta tidiga skede uppskatta resursåtgång och kostnader förknippat med arbetet i samverkansstrukturen. Bedömningen av resursåtgång och kostnader försvåras av att etableringen och myndigheternas deltagande ska anpassas efter behov och inte på förhand är definierat. Vidare ska etableringen ske inom befintliga ekonomiska anslag och ramar och blir därmed föremål för prioritering hos respektive myndighet. De flesta av myndigheterna har framfört behov av att tillföras medel för genomförandet av uppdraget.

Myndighet	Årsarbetskrafter ¹²	Övriga kostnader i tkr
Brottsförebyggande rådet	1,5	117
Kriminalvården	27	1 250
Länsstyrelserna	18	3 500
Polismyndigheten	24	3 500
Skolverket	0,5	35
Socialstyrelsen	3	100
Statens institutionsstyrelse	3	100
Åklagarmyndigheten	0,2	35

Tabell 1. Bedömning av resursåtgång och kostnader

Sammanställningen ovan omfattar de myndigheter som regeringen har givit i uppdrag att inrätta samverkanstrukturen. Kostnader för andra aktörer har utelämnats.

En utförlig redovisning av ekonomiskt utfall för respektive myndighet, som även kommer att inkludera lokal nivå, lämnas vid slutredovisningen av regeringsuppdraget i december 2024.

¹² Med årsarbetskraft avses anställd personal omräknat till heltidsarbete.